

संपादकीय.. जागरूकता पाळा पैसे सांभाळ !

आपल्याला सध्याच्या काळात बरेचदा ऑनलाईन आर्थिक व्यवहार करावे लागतात. अनेक मेसेज, मेल आपल्याला येत असतात. त्यात काही फसवणूक करणारे असू शकतात. काल असाच एक ईमेल आला आणि त्याला ई-क्रॉड जोडलेली होती. अगदी खरा वाटणारा हा मेल होता. सावधगिरी म्हणून मेल ओपन न करता बँकेत चौकशी केली तेव्हा त्यांनी सांगितले की, असा कुठलाही मेल आम्ही पाठवलेला नाही. त्याच आनुषंगाने सांगावेसे वाटते की, कधी बेसावधपणे आपण असा फसवा मेसेज किंवा मेल बघितला, ओपन केला आणि अकाउंटमधून क्षणार्धात पैसे गेले तरी घाबरून न जाता लगेच १९३० ह्या नंबरवर फोन केला पाहिजे. तसेच लूलशीलीळाश.सॉ.ळप ह्या संकेत स्थळावर जाऊन तक्रार नोंदवावी.

फसवणूक बहुतेक वेळा अनोळखी, बिन चेह्याच्या माणसांकडून किंवा काही वेळा एखाद्या ओळखीच्या, भरवशाच्या माणसांकडून ही झोज शकते. श्री. व सौ. गंगोपाध्याय हे हैदराबाद येथे राहणारे ज्येष्ठ नागरिक आहेत. त्यांचे स्टेट बँक ऑफ इंडियामध्ये सेविंग आणि मुदत ठेव खाते होते. १५ अॱ्हॅस्ट २०१७ रोजी सौ. गंगोपाध्याय ह्यांनी १५ लाखांच्या २ आणि १० लाखांची १ अशा ४० लाखांच्या मुदत ठेवी झऱ्ह घैदराबाद शाखेत उघडल्या. श्री. गंगोपाध्याय ह्यांनी जवळ जवळ २ वर्षांनी, ४ एप्रिल २०१९ ला बँकेकडून नोव्हेंबर २०१८ ते मार्च २०१९ चे अकाउंट स्टेटमेंट घेतले. ते वाचून त्याना जबरदस्त धक्का बसला कारण अकाउंटमध्ये २८ लाखांऐवजी ३ लाख रुपयेच शिल्लक होते. त्यांना असेही आढळले की हे पैसे इंटरनेट बँकिंगमार्फत वळवले गेले होते. पण आश्र्वय म्हणजे त्यांनी इंटरनेट सेवा मागितली नव्हती. त्यांनी तखाएथ **ONLY** सेवा मागितली होती. मग हे कसे घडले असेल बरे ह्या विचारात ते पडले. नंतर लक्षात आले की, एका ओळखीच्या, विश्वासातल्या माणसांकडून त्यांची मोठी फसवणूक झाली होती. त्यांनी ५ दिवसांनी पालिसात तक्रार केली आणि लगेच बँकेच्या शाखेत तक्रार केली. त्यांनी बँकेच्या असे निदर्शनात आणून दिले की ४० लाखांच्या ठेवी मुदत संपण्या आगोदर बंद करून सेविंग खात्यात पैसे जमा केले गेले आणि या पैशातील फक्त ३ लाख रुपये शिल्लक राहिले आहेत. ह्यावर बँकेने असे सांगितले की, सौ. गंगोपाध्याय ह्यांच्या अकाउंटची इंटरनेट बँकिंग सेवा अनधितकृतपणे वापरली गेली असण्याची शक्यता दिसते. इथे असे नमूद करावेसे वाटते की त्यांचे बँकचे सर्व व्यवहार त्यांचा द्वायक्खर करीत असे.

बँकेने काहीच मदत न केल्याने गंगोपाध्याय ह्यांनी राज्य आयोगाकडे तक्रार केली. नुकसानभरपाई म्हणून ६३ लाख, वार्षिक व्याज, मानसिक त्रासाबद्दल २५ लाख आणि कोर्टकचेरीच्या खर्चाबद्दल २० हजार रुपये मागितले. तक्रारीत त्यानी ह्या गोटीवर भर दिला की खातेदार ज्येष्ठ नागरिक आहेत आणि **TECH SAVVY** नाहीत म्हणून सावधगिरीचा उपाय म्हणून त्यांनी **view only** पर्याय निवडला होता. बँकेने निष्काळजीपणे खातेदाराकडे चौकशी न करता झिल्शु पश्य पर्याय बदलून पैशाचे व्यवहार करण्याची परवानगी दिली. त्यामुळे ह्या नुकसानाला बँकच जबाबदार आहे. ह्यावर बँकेने सांगितले की खातेदाराने आपला मोबाईल, **PIN** नंबर, पासवर्ड आणि इतर माहिती द्रायव्हरसासरख्या जवळच्या माणसाला देणे हे चुकीचेच आहे. बँकेने पुढे असेही म्हटले की, हे सर्व ३७ वेळा केले गेलेले व्यवहार एकत्र खातेदाराच्या संमतीने झालेले आहेत किंवा खातेदाराच्या निष्काळजीपणामुळे झालेले आहेत.

दोन्ही बाजूंचे म्हणणे ऐकून राज्य आयोगाने गंगोपाध्याय ह्यांच्या बाजूने निर्णय दिला. आयोगाने स्टेट बैंकेला असेही सांगितले की, ते ६३ लाखांच्या वसुलीसाठी ते फौजदारी न्यायालयात दावा दाखल करू शकतात. ह्यावर स्टेट बैंकेने राष्ट्रीय ग्राहक तक्रार निवारण आयोगाकडे वरील निर्णयाविरुद्ध अपील केले. त्यांनी असा युक्तिवाद केला की फसवणुकीच्या तक्रारी ह्या ग्राहक आयोगाकडे न करता दिवाणी न्यायालयात करायला हव्या होत्या. सायबर क्राइम आणि बैंकिंग लोकपाल ह्यांनी गंगोपाध्याय ह्यांची तक्रार फेटाळून लावली होती याकडेरी लक्ष वेधले. दुसरे असे की **RBI** च्या परिप्रकानुसार ग्राहकाच्या निष्काळजीपणामुळे गेलेले पैसे वसूल करण्याची जबाबदारी बँकेची नाही. ह्यावर गंगोपाध्याय ह्यांच्या वकिलाने असे प्रतिपादन केलं की ह्या घटनेनंतर बैंकेने इंटरनेट बैंकिंगच्या प्रणालीत सुधारणा केली. फोनवरुन कुठलाही बदल न करता खातेदाराने बैंकेत प्रत्यक्ष येणे बंधनकारक केलं. ह्यावरुन हे सिद्ध होते की, बैंकेच्या प्रणालीत त्रुटी होत्या. हे सगळे ऐकून घेतल्यावर राष्ट्रीय आयोगाने असे म्हटले की, प्रणालीतल्या त्रुटीमुळे त्यांचा ड्रायव्हर केवळ मोबाईल नंबर आणि अकाउंट नंबर एव्हंड्याच माहितीच्या आधारे "**VIEW ONLY**" पर्याय वरुन पैसे काढण्याच्या परवानगी वर बदल करू शकला. सर्व गोर्टींचा विचार करून राष्ट्रीय आयोगाने स्टेट बैंकेचे अपील फेटाळून लावले आणि राज्य आयोगाचा निर्णय कायम ठेवून गंगोपाध्याय ह्यांना नुकसानभरपाई देण्याचा आदेश दिला.

વરીલ કેસમધ્યે ખાતોદારાલા નુકસાનભરપાઈ મિળાલી અસા નિર્ણય જ્ઞાલા અસલા તરીહી ગ્રાહક મહૃપૂન આપણ બેંકેચે વ્યવહાર શક્યતો સ્વતઃચ કરાવે, વેલોવેલી પાસબુક અપડેટ કરાવે, ઇંટરનેટ બેંકિંગ સેવા ઘેતલી અસેલ, તર અનોછુંખી ફોન ધેઊ નન્યે, કુઠલીહી અનોછુંખી લિંક ઉઘડૂ નન્યે, તી અસુરક્ષિત, ફસવી અસૂ શકતે. આપલા **PIN/ CVV/ PASSWORD/** જદ્વાળા કોણાલાહી સાંગું નન્યે. ખૂપ જાસ્ત વ્યાજ કિંવા ફાયદા દેઊ અસે દાખવિણાચ્યા ભૂલપાછુ જાહિરાતીંના બલી પદ્ધુ નન્યે. એકચ સંદેશ લક્ષાત ઠેવાવા ‘જાગરૂકતા પાણી-પૈસે સાંભાળ’.

बेरोजगारी घटली, आता रोजगार वाढ हवी

महाराष्ट्रात अर्थमंत्री अजित पवार यांनी जाहीर केलेल्या अर्थसंकल्पात मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजना जाहीर करण्यात आली. मुख्यमंत्री माझी लाडकी बर्हाण ही योजना अगोदरच जाहीर करण्यात आली असून त्यासाठी ४६ हजार कोटी रुपयांचा खर्च केला जाणार आहे. या योजनेचे ठिकठिकाणी कार्यक्रमही घेतले जात आहेत. लाडक्या बहिर्भागामध्ये लाडक्या भावांसाठी आम्ही बरेच काही करत आहोत, असा दावा महाराष्ट्रातील एकनाथ शिंदे सरकारने केला आहे. मुख्यमंत्री युवा कार्य प्रशिक्षण योजनेसाठी ५५०० कोटी रुपयांची तरतुद करण्यात आली आहे. कौशल्य विकास विभाग आणि मुख्यमंत्री जनकल्याण कक्षामार्फत ही योजना राबवली जात आहे. उमेदवार हा १८ ते ३५ वर्षेमध्यातील असावा, अशी गट आहे. अशा उमेदवारांना सहा महिन्यांचा प्रशिक्षण कालावधी मिळेल. दर वर्षी कार्य

प्रशिक्षणाच्या दहा लाख संधी मिळणार आहेत. बारावी उत्तीर्ण असलेल्यांसाठी सहा हजार रुपये महिना, आयटीआय आणि पदविका उत्तीर्ण असलेल्यांकरिता आठ हजार रुपये तसेच पदवीधर आणि पदव्युत्तर शिक्षण उत्तीर्ण असलेल्यांसाठी दहा हजार रुपये दिले जातील. या प्रकारे उद्योगांसाठी कुशल मनुष्यबळ तयार केले जाणार आहे. इच्छुक उमेदवार आणि आस्थापाननी त्यासाठी सरकारकडे ऑनलाईन नोंदवणी करणे अपेक्षित आहे. देशात आणि राज्यात बेरोजगारीचे प्रमाण प्रचंड असून त्यामुळे या प्रकारच्या योजनांची आवश्यकता असल्याचे कोणीही नाकारणार नाही.

चालू आर्थिक वर्षात भारताचा आर्थिक विकास दर ७.२ टक्के असेल असी अपेक्षा आहे. आगामी काही वर्षांमध्ये अर्थव्यवस्थेची गती अशीच कायम राहील, अशी आशा आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीने व्यक्त केली आहे; परंतु भारतात असंख्य तरुण-तरुणींनी उत्तम शिक्षण घेतलेले असून देखील नोकरी मिळत नाही. मुख्य म्हणजे कालिटी जॉब्स किंवा काही एक गुणवत्ता आणि कौशल्य आवश्यक असणाऱ्या नोकच्या कमी आहेत. नुकताच पीरिअॉडिक लेबर फोर्स सर्वे प्रसिद्ध झाला असून त्यामधून या प्रश्नावर प्रकाश पडला आहे. समग्र पातळीवर विचार केला असता लक्षात येते की २०१७-१८ मध्ये लेबर फोर्स पार्टिसिपेशन रेट म्हणजे च काम मिळण्याचे ४९ टक्के इतके प्रमाण २०२३-२४ पर्यंत ६० टक्क्यांवर आले आहे. ही अतिशय आनंदाची गोष्ट आहे; परंतु एवढी वाढ होण्याचे कारण काय? तर शहरामध्ये आणि मुख्य म्हणजे ग्रामीण भागात कामाघरील महिलांच्या सहभागाचे प्रमाण

२४ टक्क्यांवरून ४७ टक्क्यांवर गेले आहे. सिवियांचा अर्थव्यवस्थेतील सहभाग वाढत असल्यास ही स्वागताचीच बाब आहे; परंतु थोडे खोलात गेल्यास लक्षात येईल की, लाखो कुटुंबांची अवस्था इतकी बिकट असते की, घरउत्पन्नात हातभार लावण्यासाठी या सिवियांचा घरकाम करून, शिवाय छोटी-छोटीटी कामेही करावी लागत आहेत. अन्यथा, त्यांची गुजराण होणे अशक्य. यापैकी बहुतेक महिला स्वयंरोजगार क्षेत्रातच आहेत. गेल्या सहा वर्षांमध्ये स्वयंरोजगार करून पोट भरणाऱ्या महिलांचे प्रमाण ५२ टक्क्यांवरून ६७ टक्क्यांवर गेले आहे. यापैकी काही महिला या स्टॉलवर बसून विक्री करतात किंवा हातगाड्यांवर भाजी वग्रै विकतात. अशाच प्रकारे अन्य लहान-सहान कामे करतात. काही महिला आपल्याच मुलाच्या अथवा नवच्याच्या दुकानात हातभार लावण्यासाठी बसतात किंवा स्वतःच्या छोट्या शेतात काम करतात. त्यासाठी त्यांना कोणताही पगारास मिळत नाही. दुपरे म्हणजे, मोठ्या प्रमाणातील मजूर हे अनौपचारिक क्षेत्रात काम करणारे आहेत. २०२३-२४ मध्ये प्रोप्रायटरी किंवा पार्टनरशिपमधील छोट्या, छोट्या व्यवसाय-उद्योगात काम करणाऱ्या कामगारांची संख्या एकूण संख्येच्या ७३ टक्के इतकी होती. २०१७-१८ मध्ये हे प्रमाण ६८ टक्के इतके होते. शिवाय उत्पादन क्षेत्रातील रोजगारावाढलेला नाही. तो कुंठितावस्थेत आहे. उलट, कृषी क्षेत्रातील रोजगार हल्ळूहल्ळू वाढत आहे.

कृषी क्षेत्रातून मिळणारे उत्पन्न कमी आणि तरीही तिथेच अधिकाधिक प्रमाणात रोजगारावाढत असल्यास, ती चिंतेची बाब मानावीची लागेल. कृषीक्षेत्रात सहा वर्षांपूर्वी ४४ टक्के

लोक काम करत होते. आता हे प्रमाण ४६ टक्क्यांवर गेले आहे, तर कारखानदारी किंवा उत्पादन क्षेत्रातील २०२१-२२ मधील ११.६ टक्के रोजगार २०२३-२४ मध्ये ११.४ टक्क्यांवर आला आहे. देशातील बेरोजगारीचे प्रमाण २०१७-१८ मध्ये सहा टक्के होते. ते आता ३.२ टक्क्यांवर आले आहे, ही चांगली बाब आहे. तसेच युवकांमधील बेरोजगारीचे प्रमाण याच काळात १७ टक्क्यांवरून दहा टक्क्यांवर आले आहे. तरीदेखील दहा टक्के हे प्रमाणही जास्तच आहे. शिवाय उच्च शिक्षितांमधील बेरोजगारीचे प्रमाण खूप आहे. भारतात अधिकाधिक उत्पादक स्वरूपाच्या, गुणवत्तापूर्ण आणि चांगले वेतन देणाऱ्या रोजगाराच्या संर्धीची आवश्यकता आहे. भांडवलसघन, स्वयंचलित उत्पादनपद्धती आणि कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वाढावा वापर यामुळे रोजगारनिर्मितीचे मोठे आव्हान देशासमोर आहे.

‘सेंटर फॉर मॉनिटरिंग इंडियन इकॉनॉमी’ (सीएमआरई) या स्वतंत्र ‘थिंक टैक्च’च्या आकडेवारीनुसार जून २०२४ मध्ये भारतातील बेरोजगारीचा दर ९.२ टक्के होता, मे २०२४ मधील सात टक्क्यांवरून त्यात वाढ झाली आहे. ‘सीएमआरई’चा कंडियुम परिमिड्स हाऊसहोल्ड सर्वें दर्शवतो की जून २०२४ मध्ये महिला बेरोजगारी १८.५ टक्क्यांपर्यंत पोहोचली आहे, जी गाईय सरासरीपेक्षा जास्त आहे. मागील वर्षी याच कालावधीतील १५.१ टक्क्यांपेक्षा ही वाढ जास्त आहे. त्याच वेळी, पुरुष बेरोजगारी ७.८ टक्के होती. जून २०२३ मधील ७.७ टक्क्यांपेक्षा ती किंचित जास्त आहे. कामगार सहभाग दर (एलपीआर) जून २०२४ मध्ये ४१.४ टक्क्यांपर्यंत वाढला. जून २०२३ मध्ये तो

टिक्कायचे असेल आणि अर्थव्यवस्थेचा पाया अधिक रुंद आणि खोल करायचा असेल, तर फक्त सरकारी भांडवलावर अवलंबून राहता येत नाही. म्हणून सरकारी उद्योगांचे खासगीकरण आणि खासगी क्षेत्राला प्रोत्साहन देणे अत्यंत गरजेचे होते आणि आजची ती गरज आहे. सार्वजनिक क्षेत्रात एखादा उद्योग करण्यासाठी शंभर माणसांना रोजगार दिला जात असेल आणि तेच काम खासगी क्षेत्राकडे देण्यात आल्यास फार कमी माणसांमध्ये केले जाते. कामाचा दर्जाही अधिक चांगला असतो आणि अधिक कामही केले जाते; पण यामुळे काही जणांचा रोजगार मात्र जातो हे सत्य आहे. यांत्रिकीकरण ही फक्त भांडवलशाहांची नव्हे, तर काळाची गरज आहे. जागतिक स्पर्धेत टिक्कायचे असेल तर वस्तू आणि सेवांचा दर्जा फार महत्वाचा आहे. त्यामुळे आजच्या जगात यांत्रिकीकरणाला पर्याय नाही; परंतु एक स्वयंचलित यंत्र आणले जाते, तेव्हा अनेक माणसांचा रोजगार जातो. यंत्र चालवण्यासाठी आवश्यक ते शिक्षण आणि कौशल्य असलेल्यांना नोकरी मिळते; पण शिक्षण किंवा कौशल्य नसणाऱ्यांचा रोजगार जातो. त्यांच्यासाठी नव्याने रोजगार निर्माण होण्याचे प्रमाण कमी होते किंवा त्यांना अपेक्षित रोजगार मिळत नाही. आता तरुणांच्या हाताला काम नाही आणि उद्योगपती म्हणतात, त्यांना अपेक्षित मनुष्यबळ मिळत नाही. या दोन्ही गोष्टी एकाच वेळी खच्या असतील, तर त्याचा सोपा अर्थ आहे की तरुणांनी फक्त पदव्यांचे कागद मिळवले आहेत आणि खच्या अर्थाने रोजगाराभिमुख शिक्षण घेतलेले नाही. शिक्षण प्रक्रियेतील ही त्रुटी दूर करण्याचे आव्हान देशासमोर आहे.

बालकांमधील कृपोषण निर्मतिना साठी पूरक आहार हीच गुरुकिली

असलेली फळे आणि भाज्या, कडधान्ये, शेंगावर्गातील

ठेवण्याची शिफारस करते. मैंदूचे कार्य, शारीरिक वाढ आणि प्रतिकारशक्तीच्या विकासामध्ये पूरक आहाराची प्रमुख भूमिका असल्याने पूरक आहार अतिशय महत्वाचा आहे. मैंदूच्या विकासाबिषयीच्या शास्त्रीय पुराव्यांवरून असे दिसून येते की, जन्मानंतर दोन वर्षांच्या आत, मैंदूचे आकारमान १००%

पक्षा जास्त वाढत, ज प्रामुख्यान मटूमधाल ग्र मटरच्या विकासामुळे होत असते. त्याच प्रकारे बाळाच्या जन्मानंतर पहिल्या वर्षात त्याचे वजन जवळपास तिप्पट होते. म्हणूनच, पूरक आहार हा केवळ मेंदूच्या विकासासाठीच आवश्यक नाही तर बालकांचे कुपोषण सोखण्यासाठी देखील गरजेचा आहे, कुपोषणाचा हा परिणाम भारतातील पाच वर्षांखालील जवळजवळ एक तृतीयांश बालकांध्ये दिसून येतो. बालकांमधील कुपोषणामुळे खुजेपणा, वेस्टिंग आणि अंडरवेट अशी लक्षणे दिसून येतात, ज्यामुळे वाढत्या बयातील बालकांच्या शारीरिक आणि मानसिक विकासावर विपरित परिणाम होतात. याचे उदाहरण म्हणजे संशोधनातून असे दिसून आले आहे की, 'स्टंटेड' बालकांना परीक्षेत कमी गुण मिळण्याची शक्यता जास्त असते, त्यांची आकलन क्षमता कमी असू शकते आणि त्यामुळे पुढच्या आयुष्यात आर्थिक उत्पादकता देखील कमी होऊ शकते. अतिशय उत्तम रोगप्रतिकारक्षमता निर्माण करण्यासाठी देखील पूरक आहार महत्वाचा असतो. अतिसार, श्वसनविकार आणि अन्नविषयक ऎलंर्जी या समस्या अशा बालकांमध्ये नेहमी दिसून येतात. बालकांच्या आयुष्यातील पहिली दोन वर्षे अतिशय महत्वाचा कालखंड म्हणावा लागेल ज्यामध्ये योग्य प्रकारचे पोषण आपल्या भावी पिढ्यांची शारीरिक वाढ, आकलन क्षमता आणि प्रतिकार क्षमता लक्षणीय प्रमाणात वाढवू शकते. अतिशय जास्त महत्वाचा असा हा कालखंड आहे ज्यामध्ये भरपूर प्रमाणात जीवनसत्त्वे

प्रसारित करण्यासाठी सांस्कृतिक मंचांचा वापर करणे हे देखील एक महत्वाचे प्रमुख धोरण ठरू शकते. विशेषत: जन्माच्या सहा महिन्यांनंतर पूरक आहार सुरु करण्यासाठी जागतिक आरोग्य संघटनेने शिफारस केलेली वेळ, भारतीय सांस्कृतिक संदर्भांमध्ये अतिशय महत्वाचा टप्पा मानल्या गेलेल्या ‘अन्नप्राशन’ या पारंपरिक प्रथेशी उत्तम प्रकारे जुळत आहे. पूरक आहाराचे महत्व ओळखून, केंद्रीय महिला आणि बालविकास मंत्रालय, माता आणि स्थानिक समुदायांना बालकांच्या आहारात वैविध्यपूर्ण आणि पौष्टिक-समृद्ध अन्नाचा परिचय करून देण्याचे महत्व देशभारतील अंगणवाडी कर्मचाऱ्यांनी सांगावे यासाठी समुदाय-आधारित कार्यक्रम म्हणून अन्नप्राशन दिवस साजरा करण्यास प्रोत्साहन देते. अभके आणि बालकांना आहार देण्याच्या शास्त्रीय संशोधनात सिद्ध झालेल्या निष्कर्षावर आधारित पद्धर्तींचा अंगीकार करण्यासाठी आणि त्यांचा अधिकाधिक प्रसार करण्यासाठी पारंपरिक विद्वाता आणि सामाजिक-सांस्कृतिक पद्धर्तींचा अवलंब एक उत्तम कार्यक्रम ठरू लागला आहे. सरतेशेवटी, पूरक आहार हा उ व्या पोषण माह २०२४चा एक महत्वाचा भाग होता, जो केंद्रीय माता आणि बाल पोषणाच्या सर्वांत दुर्लक्षित पैलूंपैकी एक आहे. शास्त्रीय निष्कर्षावर आधारित पद्धर्तींचा प्रचार करून, अन्नप्राशनसारख्या सांस्कृतिक परंपरांचा लाभ घेऊन, परवडणाऱ्या आणि स्थानिक पातळीवर उपलब्ध खाद्यपदार्थांच्या पाककृतींचा प्रसार करून आणि बालकांचे अनारोग्यदायी खाद्यपदार्थांपासून संक्षण करून, भारत कुपोषण निर्मूलनासाठी आपल्या प्राधान्यक्रमाच्या उद्दिश्यांच्या दिशेने लक्षणीय टप्पे गारू शकतो. लोकचळवळ किंवा समुदायांची एकजूट यांच्या जोडीने होत असलेले सरकारचे हे प्रयत्न, सर्वांगीण प्रगती होण्यासाठी आवश्यक असलेले पोषण सर्व बालकांना उपलब्ध होईल आणि त्यायोगे देशाच्या निरोगी भविष्याचा पाया घातला जाईल, हे सुनिश्चित करतील.

राजधानीतील अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचा भावपूर्ण समारोप

मराठी भाषेच्या संवर्धनासाठी सर्वांनी कटीबद्ध व्हावे-एकनाथ शिंदे

दिल्लीत मराठीजनांसाठी स्वतंत्र भव्य वास्तू उभारण्यात येणार-अजित पवार संस्कृतीची वाहक असलेल्या भाषेची निगा राखणे सर्वांचे कर्तव्य-डॉ. भवाळकर

नवी दिल्ली | प्रतिनिधी

भाषा ही आपांनी ओळख, असिता, आणि अभिमान असून भाषा हेच आपाले आसितव आहे. भाषा संपली तर आपले असितवही संपेल हे लक्षात घेऊन तिच्या संवर्धनासाठी कीटबद्ध व्हावे, असे आवाहन राख्याचे उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी आज १८ व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाच्या समारोपप्रसंगी केले. मराठील अभिजात वैभव प्राप्त करून देण्यासाठी शासन सर्वतोपरी प्रयत्न करेल अशी खाही देताना नवी दिल्लीत मराठीजनांसाठी स्वतंत्र भव्य वास्तू उभारण्यात येईल, असी घोषणा उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांनी आज येथे केली. राजधानीतील तालकोटोरा स्टेडीमध्ये उभारण्यात अलेल्या छत्रपती शिवायी महाराजा नानारीत गेले वापर सुरु असलेलो १८ व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचा समारोप आज सायंकाळी झाला. या सोहळ्यास उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री अजित पवार, मराठी भाषामंत्री उदय सामंत, संमेलनाच्या अध्यक्षा डॉ. तारा भवाळकर, लोकमत वृत्तपत्रसमूहाचे अध्यक्ष विजय दडो, डॉ. डी. वाय. पाटील विद्यापीठाचे कूलपती डॉ. पी. डी. पाटील यांची प्रमुख उपस्थिती होती. त्यांच्यासाठी अखिल भारतीय मराठी साहित्य महामंडळाच्या अध्यक्षा प्रां. उषा तांबे, कार्यवाह डॉ. उच्चला मेहेदल, कांकित्यक्ष प्राप्तांपांगे, प्रवरक संजय नहार, शैलेश पण्यार्थी, युवराज शाह यांच्यासह साहित्य महामंडळांचे पदाधिकारी व्यापारीठार उपस्थित होते. मराठीला वैशिक पातळीक नेण्यासाठी कालबद्ध कार्यक्रम आखून यासाठी साहित्यिक, विचारवत आणि शासनाकूऱ सुरुक्पणे प्रयत्न घायला हवेत, असी अपेक्षा व्यक्त करून उपमुख्यमंत्री शिंदे म्हणाले, राज्याच्या भारभारत मराठीचा वाढता यावे होत आहे. सर्वसामान्यांच्या व्यवहार व शिक्षणात मराठीचा वापर वाढण्याचा गरज आहे. नवी दिल्ली वेशील जवाहरलाल नेहरू विद्यापीठात कुसुमप्रग्र यांच्या नावे मराठी अध्यासन केंद्र सुरु कृपायासाठी राज्य शासनाने दहा कोटी रुपये दिले असून लवकर्च हे केंद्र कार्याचित होणार आहे. राज्य सरकारने राज्यातल्या ग्रंथालयांना अनुदान वाढवून दिले आहे. नवलेखकांकडून कथा, कादबरी, कविता या सर्व क्षेत्रात वेगवेगाशे प्रयोग केले जात आहेत. यामधून वर्तमानाचा वेद घेवेन आजन्या पिढीचे प्रश्न मांडण्याचे धाडस केले जात

आहे. या लोखकांच्या साहित्याची दखल घेण्याची जबाबदारी मराठी भाषिकांची आहे. मराठी साहित्य लोकांपैकी प्रदर्शनांचे आयोजन केले जावे, अशी सूचना करतानाच रिद्दिपूर्व मराठी भाषा विद्यापीठासाठी पुरेसे मुंबुचबक व निधी उलबद्ध करून दिला जाईल, असही श्री. शिंदे म्हणाले. अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे यांनी उपमुख्यमंत्री पवार म्हणाले, महाराष्ट्राच्या भूमीत संतानी प्रभाकरी संप्रदादय निर्माण केला, तर, वीरांनी शक्ती संप्रदादय निर्माण केला. विविध लोककलांनी मराठी भाषा समृद्ध होत गेली. आता मराठी भाषेच्या अभिजातपणाचा सूर्य उगवलेला आहे, त्याचा प्रकाश सर्वत्र पोहोचविषयासाठी सर्वांनी प्रयत्न केले, तर, वीरांनी शक्ती संप्रदादय निर्माण केला. विविध लोककलांनी मराठी भाषा समृद्ध होत गेली. आता मराठी भाषेच्या अभिजातपणाचा सूर्य उगवलेला आहे, त्याचा प्रकाश सर्वत्र पोहोचविषयासाठी सर्वांनी प्रयत्न केले पाहिजे. मराठीचा वेल गृगनावरी नेण्यासाठी जे जे मराठी, ते ते जोपाल्याची भूमिका सर्वांनी च्याची, असे आवाहन करून श्री. शिंदे म्हणाले, मराठी संस्कृती जपण्यासाठी आण्यो रोकाचे आग्रही असले पाहिजे. विविध घटकाच्या एकविधातानन मराठी संस्कृती आणि समाज तयार होते. तो टिकावण्यासोबतच वाढविला पाहिजे. दोन वर्षांनी १०० वे अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन होणार आहे. येत्या दोन वर्षांत मराठीने भाषेने गरु डॉ. डी. पण्याची, मराठी ही आई, ज्ञानेश्वर माझली, छत्रपती शिवराय, छत्रपती संभाजी महाराज, वाहिनीबाबू, महात्मा फुले, लोकमान्य टिळक, डॉ. बाबासाहेब अंबेडकर, कादबरी, कविता या सर्व क्षेत्रात वेगवेगाशे प्रयोग केले जात आहेत. यामधून वर्तमानाचा वेद घेवेन आजन्या पिढीचे प्रश्न मांडण्याचे धाडस केले जात

मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर दिल्लीत झालेले हे संमेलन दीर्घकाळ स्मारणाचा राहील, असे संगम मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा दिल्याबद्दल त्यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. मराठीला अभिजात वैभव प्राप्त करून देण्यासाठी शासन सर्वतोपरी प्रयत्न करेल अशी खाही देताना नवी दिल्लीत दिल्लीत आवाहन दीर्घकाळ स्मारणाचा राहील, असे यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. विडुल भक्तांचा मेढा दरवर्षी पंढरीत जमतो. त्याचप्रमाणे, संमेलनाच्या नियमात्राने दरवर्षी वेगव्या वेगव्या ठिकाणी साहित्यिकांचा मेढा साहित्य पंढरी निर्माण करतो. भक्तांचा वाचन आणि नवीन ऊर्जा या दोन्ही पंढरीचे विगेश गुणधर्म असून साहित्य प्रधानमंत्री उपमुख्यमंत्री नवीन नवीन ऊर्जा या दोन्ही पंढरीचे विगेश गुणधर्म असून साहित्य संमेलनानुसार मिळण्याच्या उर्जेतून नवे साहित्य निर्माण व्हावे. साहित्यिकांच्या लेखणीत समाजाला जागृत करण्याची, योग्य दिशा देण्याची क्षमता असते. साहित्यिकांची कराची, मराठाशाहील सर्व शाळांमध्ये मराठी भाषा शिकवणे सकारीकरणे करण्यात आले आहे. याबाबत काही उणिवा असतील तर त्याचा पुढी अदावा घेण्याचे नाही. योग्य दिशा देण्याची क्षमता असते. तिचा वापर सकारातक बदलासाठी व्हावा. नवोदित लेखकांना गुणवत्तेनुसार संधी देण्याची भूमिका प्रतिथय शासनात विविध क्षेत्रात मराठी भाषिकांच्या शिकवणे सकारीकरणे करण्यात आले आहे. मराठी भाषेचा अभिजात वैभव प्राप्त करून देण्यासाठी सर्वतोपरी प्रयत्न केले जातील. मराठी भाषेच्या सर्वांनी प्रधानमंत्री कमी पृष्ठ देवार म्हणाले, असेही यांनी योग्य दिशा देण्याची क्षमता असते. तिचा वापर यांनी सांगितले. मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर होणाऱ्या पहिल्याच अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे उद्घाटन प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांच्या हस्ते झाले हा ऐतिहासिक क्षण असल्याचे सांगून मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा दिल्याबद्दल उपमुख्यमंत्री श्री. पवार यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. विडुल भक्तांचा मेढा दरवर्षी पंढरीत जमतो. त्याचप्रमाणे, संमेलनाच्या नियमात्राने दरवर्षी वेगव्या वेगव्या ठिकाणी साहित्यिकांचा मेढा साहित्य पंढरी निर्माण करतो. भक्तांचा वाचन आणि नवीन ऊर्जा या दोन्ही पंढरीचे विगेश गुणधर्म असून साहित्य संमेलनानुसार मिळण्याच्या उर्जेतून नवे साहित्य निर्माण व्हावे. साहित्यिकांच्या लेखणीत समाजाला जागृत करण्याची, योग्य दिशा देण्याची क्षमता असते. तिचा वापर यांनी सांगितले. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर होणाऱ्या पहिल्याच अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे उद्घाटन आले आहे. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेच्या अर्थात भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा दिल्याबद्दल उपमुख्यमंत्री श्री. पवार यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. विडुल भक्तांचा मेढा साहित्य प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. इंग्रजी माध्यमांच्या शाळेत दुर्योग घडत असली तर आवाजात आवाजात आली आहे. यांनी सांगितले. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर होणाऱ्या पहिल्याच अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे उद्घाटन आले आहे. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेच्या अर्थात भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा दिल्याबद्दल उपमुख्यमंत्री श्री. पवार यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. विडुल भक्तांचा मेढा साहित्य प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. इंग्रजी माध्यमांच्या शाळेत दुर्योग घडत असली तर आवाजात आवाजात आली आहे. यांनी सांगितले. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर होणाऱ्या पहिल्याच अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे उद्घाटन आले आहे. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेच्या अर्थात भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा दिल्याबद्दल उपमुख्यमंत्री श्री. पवार यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. विडुल भक्तांचा मेढा साहित्य प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. इंग्रजी माध्यमांच्या शाळेत दुर्योग घडत असली तर आवाजात आवाजात आली आहे. यांनी सांगितले. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर होणाऱ्या पहिल्याच अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे उद्घाटन आले आहे. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेच्या अर्थात भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा दिल्याबद्दल उपमुख्यमंत्री श्री. पवार यांनी प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. विडुल भक्तांचा मेढा साहित्य प्रधानमंत्री नेंद्र मोदी यांचे आभार मानले. इंग्रजी माध्यमांच्या शाळेत दुर्योग घडत असली तर आवाजात आवाजात आली आहे. यांनी सांगितले. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्यानंतर होणाऱ्या पहिल्याच अखिल भारतीय साहित्य संमेलनाचे उद्घाटन आले आहे. मराठी भाषेच्या अभिजात भाषेच्या अर्थात भाषेच्या अभिजात भाषेचा दर्जा

